

Veileder om eksport og import av radioaktivt avfall

Referanse

Veiledning om eksport og import av radioaktivt avfall.
Veileder nr. 16 Østerås: Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet, 2023.

Publisert
Sider

13.12.2023
16

Emneord

Radioaktivt avfall, forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften), eksport, import, tillatelse og håndtering.

Telefon
Faks
Email

DSA,
Postboks 329 Skøyen,
No-1332 Østerås,
Norge.

67 16 25 00

67 14 74 07

dsa@dsa.no
dsa.no

Sammendrag

Veilederen forklarer og utdyper krav i forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften) som stilles ved eksport og import av radioaktivt avfall.

ISSN 1503-6804

Reference

Guideline for export and import of radioactive waste.
Guidance no 16. Østerås: Norwegian Radiation and Nuclear Safety Authority, 2023. Language: Norwegian.

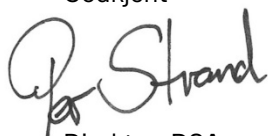
Key words

Radioactive waste, Regulation on the recycling and management of waste (Waste Regulations), export, import, permit and handling.

Abstract

The guidance handbook explains and elaborates requirements in Regulation on the recycling and management of waste (Waste Regulations, which apply when radioactive waste is exported or imported.

Godkjent

Direktør, DSA

Veileder om eksport og import av radioaktivt avfall

Veilederen omhandler regelverket for eksport og import av radioaktivt avfall, herunder brukt atombrensel.

Kapittel 16 i forskrift av 1. juni 2004 nr. 930 om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften) regulerer håndtering av radioaktivt avfall, og ble fastsatt samtidig med at forurensningsloven ble gjort gjeldende for radioaktiv forurensning og radioaktivt avfall 1. januar 2011.¹ Eksport og import av radioaktivt avfall er regulert i avfallsforskriften §§ 16-11 og 16-12.

Bestemmelsene om eksport og import av radioaktivt avfall i avfallsforskriften stiller krav om tillatelse fra Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) før eksport og import av radioaktivt avfall kan gjennomføres. For at DSA skal kunne gi tillatelse til eksport og import må flere vilkår være oppfylt. Disse vilkårene blir nærmere gjennomgått i kapittel 2 og 3 i veilederen.

Det finnes tilgrensende regelverk som kan få betydning for om eksport kan gjennomføres i det enkelte tilfelle. Det gjelder særlig for brukt atombrensel. Atomenergiloven, forskrift om besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale og flerbruksvarer, forskrift om fysisk beskyttelse av nukleære anlegg, og forskrift om eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester er eksempler på relevant regelverk. Krav i tilgrensende regelverk ved eksport av radioaktivt avfall, herunder krav om konsesjon eller løyve etter atomenergiloven, er omtalt i kapittel 2.4 under.

Veilederen omhandler ikke retur av kasserte kapslede radioaktive strålekilder til opprinnelseslandet. Krav om og bruk av returordning ved anskaffelse av kapslede radioaktive strålekilder er regulert i strålevernforskriften, og det er derfor ikke krav om tillatelse til eksport fra Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet etter avfallsforskriften ved retur av kapslede kasserte kilder.² Eksport av radioaktive kasserte kapslede radioaktive strålekilder vil vanligvis være underlagt krav om melding til eller godkjenning fra DSA etter strålevernforskriften.³ Veilederen omhandler heller ikke reglene for eksport og import av offshoreinstallasjoner som inneholder både radioaktivt avfall og farlig avfall. Informasjon om eksport og import av radioaktivt avfall fra offshoreinstallasjoner finnes i *Veileder om radioaktiv forurensning og radioaktivt avfall fra petroleumsvirksomheten* (veileder nr. 13/2020).

Gyldig versjon av denne veilederen er den som til enhver tid befinner seg på DSAs hjemmeside: www.dsa.no.

---

¹ Forskrift av 1. januar 2011 om forurensningslovens anvendelse på radioaktiv forurensning og radioaktivt avfall § 5 slår fast at radioaktivt avfall skal håndteres i samsvar med avfallsforskriften kapittel 16.

² Avfallsforskriften § 16-6 bokstav b

³ Veileder for import og eksport av radioaktive strålekilder er under utarbeidelse. I denne veilederen gis det blant annet nærmere informasjon om hvilke krav som gjelder ved eksport av kasserte radioaktive strålekilder

Innholdsfortegnelse

1.	Utgangspunkt	5
2.	Eksport	7
2.1.	Vilkår for eksport av radioaktivt avfall	7
	Bokstav a	8
	Bokstav b	9
	Bokstav c	9
	Bokstav d	10
2.2.	Yttergrensene for lovlig eksport	10
2.3.	Plikt til å ta avfallet tilbake og å gi melding til DSA	10
2.4.	Krav i tilgrensende regelverk ved eksport av radioaktivt avfall som er nukleært materiale	11
3.	Import	12
3.1.	Vilkår for import av radioaktivt avfall	12
	Det må foreligge tungtveiende grunner	12
	Det må eksistere miljømessige forsvarlige løsninger	12
	Det må foreligge ledig kapasitet og nødvendige tillatelser etter norsk regelverk	14
4.	Unntak	15

1. Utgangspunkt

Utgangspunktet er at radioaktivt avfall håndteres nasjonalt, og det er lite transport av radioaktivt avfall over landegrensene sammenlignet med annet avfall. Det er et internasjonalt prinsipp, også i EU, at selv om den som besitter eller håndterer radioaktivt avfall er ansvarlig, har staten et endelig ansvar for å påse at radioaktivt avfall håndteres forsvarlig. Det følger av Felleskonvensjonen⁴ at slutt disponering av radioaktivt avfall bør skje i det landet avfallet oppstod, og at radioaktivt avfall skal håndteres på en måte som sikrer at individ, samfunn og miljø er tilstrekkelig beskyttet mot strålefare og andre farer på alle stadier i håndteringen.⁵ Konvensjonen er likevel ikke til hinder for samarbeid mellom land om fellesløsninger for en trygg, sikker og forsvarlig håndtering av radioaktivt avfall. Dette er særlig aktuelt der avfallet stammer fra fellesprosjekter som f.eks. forskningssamarbeid mellom land. De fleste land har i dag regelverk som slår fast at de ikke kan motta radioaktivt avfall fra andre land til lagring eller deponering, og at import av radioaktivt avfall eventuelt kun kan skje med formål om behandling og med krav om retur til opprinnelseslandet.

Kapittel 16 i avfallsforskriften inneholder bestemmelser som skal sikre forsvarlig håndtering av radioaktivt avfall.⁶ Hensynet bak forsvarlighetskravet er å ta vare på miljø og mennesker. Kravet innebærer at all håndtering av radioaktivt avfall skal foregå slik at det ikke skaper forurensning eller skade på mennesker eller dyr.⁷ Håndteringen skal inngå i et hensiktsmessig og forsvarlig helhetlig system for håndtering av radioaktivt avfall, og enkelttrinn i håndteringen skal ikke vanskeliggjøre den videre håndteringen av avfallet. Bestemmelsene i kapittel 16 gjelder oppbevaring, levering og håndtering av radioaktivt avfall, og gjelder for den som besitter og håndterer den type avfall.

Eksport og import av radioaktivt avfall er regulert i avfallsforskriften §§ 16-11 og 16-12. Bestemmelsene er en gjennomføring av forpliktelsene i Felleskonvensjonen. Bestemmelsene stiller krav om tillatelse fra Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) før eksport/import av radioaktivt avfall kan gjennomføres. Det er de miljømessige hensynene som er avgjørende for om det kan gis tillatelse⁸, men andre momenter som risiko ved transport og hensynet til ikke-spredning av nukleært materiale kan også trekkes inn i helhetsvurderingen. Bestemmelsene er «kan»-bestemmelser, og DSA skal gjøre en skjønnsmessig helhetsvurdering av om tillatelse skal gis i det enkelte tilfellet. Se nærmere beskrivelse av vilkårene for eksport og import av radioaktivt avfall under. DSA kan stille vilkår for tillatelse til eksport og import. Avgjørelsen om å gi eller ikke gi tillatelse er et enkeltvedtak som kan påklages til Klima- og miljødepartementet.

Bestemmelsene i kapittel 16, herunder bestemmelsene om eksport og import gjelder for radioaktivt avfall over grenseverdiene i vedlegg I bokstav a til forskrift av 1. januar 2011 om forurensningslovens anvendelse på radioaktiv forurensning og radioaktivt avfall (forskrift om radioaktiv forurensning og avfall). Både avfallsforskriften kapittel 16 og forskrift av 1. januar 2011 om forurensningslovens anvendelse på radioaktiv forurensning og radioaktivt avfall (forskrift om radioaktiv forurensning og avfall) inneholder en definisjon på radioaktivt avfall. Definisjonene er likelydende ved at det i avfallsforskriften vises til definisjonen i forskrift om radioaktiv forurensning og avfall. Forskrift om radioaktiv forurensning og avfall § 2 første ledd bokstav c) definerer radioaktivt avfall som

---

⁴ Felleskonvensjon om sikkerhet ved håndtering av brukt kjernebrensel og sikkerhet ved håndtering av radioaktivt avfall (Felleskonvensjonen) av 1997.

⁵ Felleskonvensjonen punkt XI jf. artikkel 4 og artikkel 11

⁶ Hovedregelen om at radioaktivt avfall skal håndteres forsvarlig fremgår av avfallsforskriften § 16-4.

⁷ Jf. avfallsforskriften § 16-1

⁸ Side 13 i høring av 18.05.2009 – Miljøregelverk for radioaktive stoffer og radioaktivt avfall

«løsoegjenstander eller stoffer som regnes som avfall etter forurensningsloven § 27 første ledd, og inneholder eller er forurenset med radioaktive stoffer med spesifikk aktivitet som er større eller lik verdiene angitt i vedlegg I bokstav a».

Bestemmelsen innebærer at følgende krav må være oppfylt for at løsoegjenstander eller stoffer skal anses som radioaktivt avfall:

- det må foreligge løsoegjenstand eller stoffer som regnes som avfall etter forurensningsloven § 27, og
- gjenstanden eller stoffet må være forurenset med radioaktive stoffer med spesifikk aktivitet som er større eller lik verdiene angitt i vedlegg I bokstav a

Forurensningsloven § 27 definerer avfall som «kasserte løsoegjenstander eller stoffer». Uttrykket «løsoegjenstander» innebærer at fast eiendom og gjenstander som er knyttet til fast eiendom ikke regnes som avfall.⁹ Kassert er gjenstanden dersom den er oppgitt av eieren eller brukeren. Dette kan skje ved en aktiv handling, for eksempel at gjenstanden blir kastet, eller ved passivitet, for eksempel at gjenstanden blir etterlatt.¹⁰ For utstyr som ikke skal brukes lengre, men som er kontaminert med radioaktive stoffer, innebærer dette at det radioaktive avfallet oppstår når utstyret tas ut av bruk. For slam eller avleiringer som er i eller på utstyr som skal rengjøres og så gjenbrukes, vil slammet eller avleiringen anses som radioaktivt avfall på det tidspunktet utstyret blir rensset.

---

⁹ Grensen mellom fast eiendom og løsoere beror på en konkret vurdering. Fast eiendom er kort fortalt et stykke av jordoverflaten, og det som er fast forbundet med jorden, slik som bygninger, trær og vekster. For bygning som blir revet vil bygningsdelene som blir revet ikke lenger være fast forbundet til grunnen, og er dermed løsoere. Det samme gjelder for trær og vekster som blir fjernet. Grensedragningen mellom fast eiendom og løsoere er et eget rettsligtema som vi ikke vil gå nærmere inn på i denne veilederen.

¹⁰ Se side 130 – 133 i Forurensningsloven med kommentarer skrevet av Øystein Wang

2. Eksport

Avfallsforskriften § 16-11 regulerer eksport av radioaktivt avfall.

§ 16-11. Eksport av radioaktivt avfall

Eksport av radioaktivt avfall krever tillatelse fra Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet. Det kan fastsettes vilkår for slik tillatelse.

Tillatelse til eksport av radioaktivt avfall kan bare gis dersom

- a. det vurderes som nødvendig for å sikre en miljømessig forsvarlig behandling av det radioaktive avfallet ut fra en samlet vurdering av tilgjengelig behandlingsløsninger i Norge, avfallets beskaffenhet og miljørisiko ved ulike alternativer
- b. myndighetene i import-, og eventuelt transitland, har gitt tillatelse til mottak av avfallet og eventuelt til transit
- c. det kan dokumenteres at avfallet vil bli tatt miljømessig forsvarlig hånd om på bestemmelsesstedet
- d. eksportøren påtar seg fullt ansvar fram til avfallet er overtatt av den som skal ta hånd om det på bestemmelsesstedet.

Tillatelse kan ikke gis til eksport av radioaktivt avfall til

- a. områder sør for 60 grader sørlig bredde
- b. stat som har forbud mot import av radioaktivt avfall i sin lovgivning
- c. stat som ikke er part i IAEA Felleskonvensjonen om sikkerhet ved håndtering av brukt kjernebrensel og sikkerhet ved håndtering av radioaktivt avfall.

Eksportøren skal gi Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet melding når sluttbehandling er gjennomført på bestemmelsesstedet.

Viser det seg at av avfallet likevel ikke blir miljømessig forsvarlig håndtert på bestemmelsesstedet, skal eksportøren ta avfallet tilbake.

Kasserte kapslede radioaktive kilder som returneres i henhold til forskrift 16. desember 2016 nr. 1659 om strålevern og bruk av stråling § 13 første ledd trenger ikke tillatelse etter første ledd. Kravene i fjerde og femte ledd gjelder likevel.

Eksport av offshoreinstallasjoner som inneholder både radioaktivt avfall og farlig avfall krever kun tillatelse fra Miljødirektoratet etter kapittel 13 om grensekryssende transport av avfall og rådsforordning (EF) nr. 1310/2006. Miljødirektoratet skal innhente en uttalelse fra Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet om eksporten av det radioaktive avfallet før tillatelse til eksport gis.

2.1. Vilkår for eksport av radioaktivt avfall

Avfallsforskriften § 16-11 andre ledd slår fast at tillatelse til eksport av radioaktivt avfall bare kan gis dersom vilkårene i bokstav a til d er oppfylt.

Dokumentasjon som viser at vilkårene er oppfylt må legges ved søknaden om eksport. Alle vilkårene må være oppfylt for at eksport skal kunne tillates.

Bokstav a

Bokstav a stiller krav om at eksport må vurderes som *nødvendig* for å sikre en miljømessig forsvarlig behandling av avfallet. Det må foretas en vurdering i det enkelte tilfelle av hvorvidt eksport er nødvendig for å sikre miljømessig forsvarlig behandling. Denne vurderingen skal bero på en samlet vurdering av tilgjengelige behandlingsløsninger i Norge, avfallets beskaffenhet og miljørisiko ved ulike alternativer. Virksomheter som søker om å eksportere radioaktivt avfall må også dokumentere at avfallets beskaffenhet tilsier at behandling i utlandet vil gjøre avfallet mer egnet for videre disponering i Norge. Dette skyldes at avfallet vil komme i retur til Norge etter behandling, og må kunne lagres og deponeres her.

Eksport av radioaktivt avfall kan bare tillates dersom det er nødvendig for å sikre miljømessig forsvarlig *behandling* av avfallet. Eksport med det formål å lagre, deponere eller annen disponering av avfallet i et annet land er derfor i utgangspunktet ikke tillatt.

Begrepet «behandling» er definert i avfallsforskriften § 16-3 bokstav f) slik:

«...fysiske/kjemiske/biologiske prosesser som er nødvendige eller hensiktsmessige for disponering av avfallet»

Definisjonen innebærer at eksport ikke kan tillates dersom behandlingsløsningen som er foreslått i mottakslandet ikke er nødvendig eller hensiktsmessig for disponering¹¹ av avfallet. Det er fordi eksport i disse tilfellene ikke vil sikre en miljømessig forsvarlig *behandling* av avfallet. Det er i de tilfellene hvor eksport muliggjør videre disponering av avfallet at eksport kan være aktuelt. En søknad om eksport må derfor inneholde informasjon om den foreslått behandlingen, og hvordan den påvirker avfallets tilstand eller egenskaper. Informasjonen må være slik at den viser at behandlingen er nødvendig eller hensiktsmessig for videre disponering av avfallet.

I tillegg til at den foreslåtte behandlingen må være nødvendig eller hensiktsmessig for disponering av avfallet må også behandlingen være *miljømessig forsvarlig* for at eksport kan tillates.

Kravet om at behandlingen må være miljømessig forsvarlig innebærer at behandlingen av det radioaktive avfallet må være slik at sikkerheten for miljø og mennesker er ivaretatt til et akseptabelt nivå, og at all eksponering skal holdes så lav som rimelig mulig. Begrepet *miljømessig forsvarlig* er en rettslig standard. Det betyr at begrepets innhold er skjønnsmessig, og kan forandres over tid. Blant annet vil faglig og teknisk utvikling påvirke hva som vil anses som miljømessig forsvarlig behandling. Dette innebærer at det som ble ansett som forsvarlig for noen år siden ikke nødvendigvis vil anses som det nå. Om behandlingen er miljømessig forsvarlig må med andre ord vurderes ut fra den konkrete situasjonen.

I vurdering av hva som skal anses miljømessig forsvarlig skal det foretas en *samlet vurdering av tilgjengelige løsninger i Norge, avfallets beskaffenhet og miljørisiko ved ulike alternativer*. Avfallets beskaffenhet vil si de fysiske, kjemiske og radioaktive egenskapene ved avfallet. Når det gjelder egenskaper ved brukt atombrensel vises det til Appendix I Table 1 i IAEA-dokumentet nevnt i fotnote 11.¹²

¹¹ «Disponering» er definert som «endelig anbringelse av radioaktivt avfall f.eks. i form av forbrenning, gjenvinning eller kontrollert deponering», jf. § 16-3 bokstav g

¹² IAEA (2016). Predisposal Management of Radioactive Waste from Nuclear Power Plants and Research Reactors. Specific Safety Guide, SSG-40 - [Predisposal management of radioactive waste from nuclear power plants and research reactors \(iaea.org\)](https://www.iaea.org/publications/14847)

I vurderingen av *miljørisiko* ved de ulike behandlingsalternativene skal det legges vekt på om alternativet som innebærer eksport for behandling i utlandet medfører mindre risiko for forurensning av miljøet, enn om avfallet ikke blir eksportert. Det skal også legges vekt på om behandlingen i utlandet er innrettet slik at det ikke er unødig risiko for akutt forurensning eller utslipp av radioaktive stoffer som vil medføre skade på menneskers helse eller miljø. Dersom mottakerlandet har den beste tilgjengelige teknikken (BAT) for håndtering av avfallet vil det være et moment som taler for at eksport kan tillates. Vurderingen av miljørisiko omfatter ikke bare risiko ved selve behandlingsløsningene. Det omfatter også risiko for hendelser knyttet til transport av det radioaktive avfallet til og fra mottakerlandet. Hensynet til ikke-spredning av nukleært materiale, det vil si sikkerhetskontroll (safeguards) og fysisk sikring av avfallet under transport og i mottakslandet, vil også være viktige momenter i helhetsvurderingen.

Videre må behandlingsløsningen som tilbys i utlandet vurderes opp mot *tilgjengelige behandlingsløsninger i Norge*. Det er ikke tilstrekkelig å vurdere kun én tilgjengelig behandlingsløsning dersom det finnes andre nasjonale løsninger som kan være forsvarlige. Vurderingen av tilgjengelige behandlingsløsninger omfatter ikke bare etablerte løsninger. Det omfatter også løsninger som med rimelighet kan etableres i Norge. Hva som med rimelighet kan etableres i Norge vil være ulikt for ulike type radioaktivt avfall og for brukt atombrensel. I vurderingen av hva som med rimelighet kan etableres må det sees hen til om behandlingsløsningen krever nytt anlegg eller endringer på eksisterende anlegg som finnes i Norge. Dersom det må etableres et nytt anlegg i Norge, er det relevant for vurderingen om virksomheten uansett må etablere et nytt anlegg som tilrettelegger for annen håndtering av eget avfall, og om anlegget med enkle utvidelser også kan brukes til behandling av dette avfallet. Det må videre sees hen til at kompetanse og kapasitet kan hentes inn fra andre land for å utføre nødvendig behandling i Norge.

Bokstav b

Bokstav b stiller krav om at myndighetene i import-, og eventuelt transittland, har gitt tillatelse til mottak av avfallet og eventuelt til transitt. Mottakerlandet står fritt til å velge om det vil ta imot avfallet.¹³ Det må derfor innhentes godkjenning fra myndighetene i landet avfallet skal eksporteres til og fra eventuelle transittland. Dersom mottakerlandet avslår å importere avfallet kan eksport fra Norge ikke tillates. DSA kan ikke ta stilling til en søknad om eksport før mottakerlandet har tatt stilling til om import tillates.

For at mottakerlandet skal kunne tillate import krever Felleskonvensjonens artikkel 27 at landet blant annet må ha administrativ og teknisk kapasitet til å håndtere det radioaktive avfallet i tråd med felleskonvensjonens bestemmelser.

Bokstav c

Bokstav c slår fast at eksport kun kan foretas dersom det kan dokumenteres at avfallet vil bli tatt miljømessig forsvarlig hånd om på bestemmelsesstedet. Dette gjelder selv om det ikke finnes alternative løsninger for behandling i Norge. Det er søker som må dokumentere at løsningen i utlandet er miljømessig forsvarlig. At løsningen er miljømessig forsvarlig innebærer blant annet at det må dokumenteres at løsningen i utlandet er, trygg, sikker og egnet for å håndtere det aktuelle avfallet. Håndteringen må også være godkjent av myndigheten i mottakerlandet. Det er ikke kun selve behandlingen av avfallet som må være forsvarlig, men

---

¹³ Både i Felleskonvensjonen artikkel 27 og i IAEAs «Code of Practice on the International Transboundary Movement of Radioactive Waste» fremgår det at ethvert land, uten å begrunne det, har rett til å forby import av radioaktivt avfall.

også andre nødvendige håndteringstrinn for å kunne gjennomføre behandlingen slik som for eksempel lagring i påvente av behandling, lagring mellom forskjellige behandlingstrinn eller transport mellom forskjellige lagre/behandlingsanlegg må være det.

Bokstav d

For å unngå tvil om hvem som har ansvaret for avfallet fastslår bokstav d at eksportøren må påta seg fullt ansvar fram til avfallet er overtatt av den som skal ta hånd om det på bestemmelsesstedet. Formålet med bestemmelsen er å sikre at avfallet blir forsvarlig håndtert helt til det er kommet frem til bestemmelsesstedet.

Siden eksport kun er tillatt for behandling av avfallet, skal begrepet bestemmelsesstedet forstås slik at eksportøren har ansvaret for avfallet frem til det er levert på det stedet avfallet skal behandles til den som skal behandle det. Når det gjelder eventuell eksport av atomavfall som inneholder nukleært materiale er denne forståelsen av begrepet også i tråd med forskrift om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg § 17 hvor anleggsinnehaveren (den som har konsesjon til å drive atomanlegg) er underlagt en rekke plikter og ansvar i forbindelse med transport av nukleært materiale. Eksportøren vil dermed være ansvarlig for avfallet under hele transporten, og kan ikke inngå avtaler med mottaker eller transportør om overføring av ansvar under transport. Eksportøren har for eksempel ikke anledning til å avtale med mottaker av avfallet at mottaker er ansvarlig for avfallet under transporten.

2.2. Yttergrensene for lovlig eksport

I tillegg til å sette krav til hva som må være oppfylt for at det kan gis tillatelse til eksport, inneholder avfallsforskriften § 16-11 tredje ledd en opplisting over tilfeller hvor eksport ikke kan tillates. Bestemmelsen er basert på tilsvarende bestemmelser i Felleskonvensjonen.¹⁴ Begrensningene i adgangen til å gi tillatelse gjelder uavhengig av om vilkårene i bestemmelsens andre ledd er oppfylt.

DSA kan ikke gi tillatelse til eksport til:

- a) områder sør for 60 grader sørlig bredde
- b) stat som har forbud mot import av radioaktivt avfall i sin lovgivning
- c) stat som ikke er part i IAEA Felleskonvensjon om sikkerhet ved håndtering av brukt kjernebrensel og sikkerhet ved håndtering av radioaktivt avfall

2.3. Plikt til å ta avfallet tilbake og å gi melding til DSA

Avfallsforskriften § 16-11 femte ledd pålegger eksportør av radioaktivt avfall en plikt til å ta avfallet tilbake dersom det viser seg at avfallet ikke blir miljømessig forsvarlig håndtert på bestemmelsesstedet. Plikten gjelder uavhengig av om avfallet er ferdig behandlet, og vil kunne inntre dersom det skjer noe uforutsett på anlegget, tillatelser trekkes tilbake eller behandlingen av ulike grunner ikke lenger anses forsvarlig. Plikten gjelder uavhengig av om et lagrings- eller deponeringsanlegg i Norge er operativt. Eksportøren må kunne ta avfallet tilbake skulle det oppstå noe uforutsett ved alle trinn i behandlingen. Muligheten til å ta avfallet tilbake,

---

¹⁴ Se fortale til Felleskonvensjonen XII og Felleskonvensjonen artikkel 27 nr. 2

herunder hvorvidt det eksisterer en forsvarlig løsning hos en virksomhet med tillatelse¹⁵ og kapasitet til å ta imot og håndtere avfallet ved en retur, er derfor et forhold som vil ha betydning ved vurdering av om tillatelse til eksport kan gis.

For å kunne oppfylle plikten om retur bør det i avtalen med den som skal håndtere avfallet være en klausul som gir eksportøren rett og plikt til å ta avfallet tilbake hvis det ikke blir miljømessig forsvarlig håndtert. I praksis vil tilbakeføring kunne være vanskelig hvis dette ikke er planlagt for og gjort avtaler om i forkant. Normalt vil mottakerlandet stille krav om returgaranti i tilknytning til tillatelse til import. Slike garantier utformes vanligvis i stat til stat avtaler mellom de berørte landene. Det innebærer at det på tidspunktet for eksport må foreligge en forsvarlig løsning for å håndtere avfallet i Norge.

Eksportøren plikter også å gi melding til DSA når sluttbehandling er gjennomført på bestemmelsesstedet.¹⁶

2.4. Krav i tilgrensende regelverk ved eksport av radioaktivt avfall som er nukleært materiale

Før eksport av radioaktivt avfall som faller inn under definisjonen av nukleært materiale¹⁷, herunder brukt atombrensel, kan finne sted kreves det tillatelse fra Utenriksdepartementet¹⁸ i form av eksportlisens.¹⁹ Utenriksdepartementet kan i tilknytning til søknad om lisens kreve at det fremlegges sluttbrukererklæring. Departementet kan videre stille vilkår knyttet til en eventuell innvilgelse.²⁰ Eksport av nukleært materiale er ikke tillatt uten at dette er særskilt angitt i løyvet for besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale.²¹ I tillegg gjelder meldeplikt til DSA.²² Dette gjelder også nukleært materiale til ikke-nukleære formål.²³

Eksport av brukt atombrensel vil kunne kreve flere tillatelser og godkjenninger enn tillatelse til eksport etter avfallsforskriften. For eksempel vil det kunne kreves/være behov for endringer i konsesjon for eksport med formål å behandle avfallet. Det er krav til og det vil være nødvendig med tillatelser knyttet til selve transporten og den fysiske sikringen etter forskrift om fysisk beskyttelse av nukleært materiale.²⁴ Dersom eksporten medfører at det må gjøres endringer i eksisterende anleggs konstruksjon vil det måtte søkes DSA om godkjenning av endring i anleggets konstruksjon etter atomenergilooven § 12. Ved eksport av brukt atombrensel kan det også være nødvendig å innhente tillatelse til eksport fra det land Norge opprinnelig importerte brenselet fra. Det er fordi det i internasjonale avtaler om salg av nukleært materiale er vanlig å ha klausuler om tillatelse for eksport til andre land.

Eksport av atomsustans omfattes også av bestemmelsene om erstatning og forsikring (atomansvaret) i atomenergilooven kapittel III som blant annet inneholder bestemmelser knyttet til ansvar ved transport av atomsustans.

---

¹⁵ Den som skal håndtere radioaktivt avfall må ha tillatelse etter avfallsforskriften § 16-5

¹⁶ Jf. avfallsforskriften § 16-11 fjerde ledd

¹⁷ Jf. forskrift av 12. mai 2000 nr. 433 om besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale og flerbruksvarer § 2 bokstav a

¹⁸ Jf. forskrift av 12. mai 2000 nr. 433 om besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale og flerbruksvarer § 12

¹⁹ Jf. lov av 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi § 1 og forskrift av 19. juni 2013 nr. 718 om eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester

²⁰ Jf. forskrift om eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester §§ 23 og 24

²¹ Jf. forskrift om besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale og flerbruksvarer § 11

²² Jf. forskrift om besittelse, omsetning og transport av nukleært materiale og flerbruksvarer §§ 4 og 11

²³ Veileder for import og eksport av nukleært materiale og flerbruksvarer er under utarbeidelse.

²⁴ Forskrift av 2. november 1984 nr. 1809 om fysisk beskyttelse av nukleært materiale og nukleære anlegg

3. Import

Avfallsforskriften § 16-12 regulerer import av radioaktivt avfall.

§ 16-12 Import av radioaktivt avfall

Import av radioaktivt avfall krever tillatelse fra Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet. Det kan fastsettes vilkår for slik tillatelse.

Tillatelse til import av radioaktivt avfall kan bare gis dersom det foreligger tungtveiende grunner og det eksisterer miljømessig forsvarlige løsninger for å håndtere og behandle avfallet i Norge hos virksomhet som har ledig kapasitet og nødvendige tillatelser etter norsk regelverk.

Import av offshoreinstallasjoner som inneholder både radioaktivt avfall og farlig avfall krever kun tillatelse fra Miljødirektoratet etter kapittel 13 om grensekryssende transport av avfall og rådsforordning (EF) nr. 1310/2006. Miljødirektoratet skal innhente en uttalelse fra Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet om importen av det radioaktive avfallet før tillatelsen til import kan gis.

3.1. Vilkår for import av radioaktivt avfall

Avfallsforskriften § 16-11 andre ledd slår fast at tillatelse til import av radioaktivt avfall bare kan gis dersom det foreligger *tungtveiende grunner* og det eksisterer *miljømessig forsvarlige løsninger* for å håndtere og behandle avfallet i Norge hos virksomhet som har *ledig kapasitet* og *nødvendige tillatelser* etter norsk regelverk.

For at DSA skal tillate import må dokumentasjon som viser at vilkårene er oppfylt være vedlagt søknaden. Alle vilkårene i bestemmelsen må være oppfylt for at tillatelse til import skal kunne gis.

Det må foreligge tungtveiende grunner

Det er i utgangspunktet de miljømessige hensynene som er avgjørende for vurdering av hvorvidt det foreligger *tungtveiende grunner for import*, men det er også anledning til å legge vekt på samfunnsøkonomiske hensyn. *Tungtveiende grunner* vil kunne foreligge dersom det er stor risiko for at avfallet ikke vil bli miljømessig forsvarlig håndtert i opprinnelseslandet. For eksempel vil det kunne foreligge tungtveiende grunner dersom landet man skal importere fra har små mengder radioaktivt avfall og/eller ikke har muligheter til å håndtere sitt eget avfall grunnet av geologiske forhold eller at det er et utviklingsland uten økonomi eller infrastruktur til å kunne etablere nødvendig håndteringsløsninger.

Det må eksistere miljømessige forsvarlige løsninger

I tillegg til at det må foreligge tungtveiende grunner, må det *eksistere miljømessige forsvarlige løsninger* for å *håndtere* og *behandle* avfallet i Norge.

Det må eksistere løsninger for å håndtere og behandle avfallet i Norge

Kravet innebærer at det er bare i de situasjonene hvor det allerede foreligger løsninger for håndtering og behandling at radioaktivt avfall kan importeres. Det er ikke adgang til å importere radioaktivt avfall før det finnes etablerte løsninger i Norge som er miljømessige forsvarlige.

Håndtering er definert i avfallsforskriften § 16-3 bokstav d), som en

«.....felles betegnelse for mottak, mellomlagring, behandling og annen disponering av radioaktivt avfall.»

Som det kommer frem, omfatter begrepet håndtering også behandling. Behandling er definert i avfallsforskriften § 16-3 bokstav f), som:

«.....fysiske/kjemiske/biologiske prosesser som er nødvendige eller hensiktsmessige for disponering av avfallet.»

Som det også kommer frem av definisjonen omfatter håndtering annen disponering av radioaktivt avfall. Disponering er definert i avfallsforskriften § 16-3 bokstav g), og skal forstås som

«....endelig anbringelse av radioaktivt avfall f.eks. i form av forbrenning, gjenvinning eller kontrollert deponering.»

Det innebærer at det kan importeres radioaktivt avfall for deponering i Norge. Adgangen til å importere radioaktivt avfall er slik sett videre enn adgangen til å eksportere radioaktivt avfall fra Norge i og med at det i utgangspunktet kun er tillatt med eksport av radioaktivt avfall for behandling. Selv om det er adgang til å importere radioaktivt avfall for deponering må de øvrige vilkårene for import være oppfylt. Det vil være særlig viktig at det er nok deponikapasitet til å kunne håndtere det norske radioaktive avfallet både på import tidspunktet, men også i fremtiden. Import av radioaktivt avfall skal ikke gå på bekostning av forsvarlig håndtering av norsk radioaktivt avfall. Se det som står under i avsnitt 3.1.3.

Løsninger for å håndtere og behandle det radioaktive avfallet må være miljømessig forsvarlige

Det er ikke tilstrekkelig at det eksisterer løsninger for å håndtere den aktuelle avfallsfraksjonen, løsningene må også være miljømessig forsvarlig. At løsningene må være miljømessig forsvarlig innebærer at håndteringen og behandlingen av det radioaktive avfallet må være slik at sikkerheten for miljø og mennesker er ivaretatt til et akseptabelt nivå, og at all eksponering holdes så lav som rimelig mulig. Om det eksisterer miljømessige forsvarlige løsninger for å håndtere og behandle avfallet i Norge må med andre ord vurderes utfra den konkrete situasjonen.

I de tilfellene hvor det ikke eksisterer deponiløsninger i Norge anses det ikke som miljømessig forsvarlig å importere radioaktivt avfall til behandling og lagring med mindre det stilles krav om retur til opprinnelseslandet.²⁵

---

²⁵ Se høring Forslag til forskrift om forurensningslovens anvendelse på radioaktive stoffer og radioaktivt avfall side 14.

Det må foreligge ledig kapasitet og nødvendige tillatelser etter norsk regelverk

Kravet om at det må eksistere løsninger for håndtering og behandling av avfallet hos virksomhet som har ledig kapasitet og nødvendige tillatelser innebærer at den som skal eksportere avfallet fra opprinnelseslandet til Norge må ha inngått konkrete avtaler med et godkjent mottak i Norge. Virksomheten som skal motta avfallet må ha tillatelse til å håndtere avfallet etter avfallsforskriften § 16-5. Dersom det er krav om tillatelse etter annet regelverk må virksomheten også ha disse for at import kan tillates.

I vurderingen av om virksomheten har ledig kapasitet skal det ikke bare ses hen til om virksomheten har ledig kapasitet til å ta imot den aktuelle avfallsfraksjonen. Det skal også ses hen til om import av avfallet vil gå på bekostning av forsvarlig håndtering av samme avfallsfraksjon som er oppstått i Norge. Det må tas hensyn til at det bør være nok kapasitet til å håndtere tilsvarende norsk avfall på importtidspunktet, og utfra forventet behov fremover.

For å sikre at norsk deponikapasitet ikke brukes opp på radioaktivt avfall som har oppstått i utlandet, har DSA ved søknader om import av offshoreinstallasjoner for behandling av avfall stilt krav om at avfallet skal returneres til opprinnelseslandet når behandlingen er gjennomført. Denne praksisen er i samsvar med utgangspunktet om at hvert land skal håndtere sitt eget radioaktive avfall. Praksisen er også basert på at mange land heller ikke gir tillatelse til eksport og har en forventning om retur av eget avfall.

4. Unntak

Avfallsforskriften § 16-14 åpner for at det kan gjøres unntak fra bestemmelsene i kapittel 16. Bestemmelsen innebærer at det kan søkes om unntak fra en eller flere av bestemmelsene i kapittel 16 eller fra deler av bestemmelsene. For eksempel kan det søkes om at ett eller flere av vilkårene for å tillate eksport eller import ikke skal gjelde for en konkret søknad om eksport og import av radioaktivt avfall.

Det går frem av avfallsforskriften § 16-14 at:

«I særlige tilfeller kan Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet eller den Klima- og miljødepartementet bemyndiger gjøre unntak fra dette kapitlet.»

Det er bare i særlige tilfeller det kan gjøres unntak fra kapittel 16. Kravet betyr at det må foreligge noe ekstraordinært for at unntak skal gis. Det er ikke tilstrekkelig at det foreligger et visst behov for å gjøre unntak, det må foreligge noe særegent.

DSA kan normalt ikke gjøre unntak i strid med loven eller forskriftens formål eller fra Norges internasjonale forpliktelser, slik som Felleskonvensjonen. Det kan ikke gis tillatelse til unntak fra bestemmelser i avfallsforskriften kapittel 16 dersom det kan medføre at radioaktivt avfall ikke vil bli håndtert trygt, sikkert og forsvarlig. En forutsetning for at det skal gis tillatelse er at avfallet vil bli miljømessig forsvarlig håndtert.

Hvorvidt det skal gis unntak vil bero på en skjønnsmessig helhetsvurdering av hvert enkelt tilfelle. En søknad om å gjøre unntak fra en eller flere av bestemmelsene i avfallsforskriftens kapittel 16 må som minimum inneholde en oversikt over hvilke bestemmelser det søkes unntak fra, og en redegjørelse for hvilke særlige forhold som ligger til grunn for søknaden.

ISSN 1503-6804

dsa@dsa.no
+47 67 16 25 00
dsa.no